

[1]

Apunts

Què en faré?

INTRODUCCIÓ

Unes setmanes després de començar el curs es troben a la sortida de la classe d'*Aprendre a Estudiar. Estudiar per Aprendre* alguns dels mateixos companys que s'havien conegut el setembre. Els seus comentaris van en un altre sentit que els del dia que es van conèixer:

Vicenç: Ei, com us va? Fa dies que no parlem...

Marta: Mira... jo vaig aconseguint de mica en mica organitzar-me de manera que pugui seguir les classes i prendre apunts al mateix temps, però encara hi ha un no sé què que no em deixa tranquil·la. Estic una mica desorientada i no sé què fer-ne, de tot el que recullo a classe, a les trobades amb els companys... Potser és cosa de la carrera... Biologia és molt específica i...

Joana: Escolta... ja sabeu que sóc optimista, especialment amb aquesta assignatura, però em passa alguna cosa semblant al que dius, Marta. Penso que recullo a classe el que és essencial, el que més m'interessa, el que em servirà..., però de vegades no veig que em pugui servir de gran cosa; sobretot m'atabala. Al cap i a la fi potser servirà per aprovar i prou. No sé tampoc si el que avui recollim a classe d'aquí a uns anys serà vàlid. I no crec que sigui en funció de la matèria. Jo faig Psicologia, ja ho sabeu, i també em trobo així, i ja estic a segon curs!

Vicenç: Trobo que feu servir un to molt transcendental. Els apunts, com dius tu, Joana, són per aprovar. Són un instrument i prou. No cal pensar en el seu futur. No en tenen, de futur. O en tot cas, ha de ser testimonial o sentimental. La informació sobre qualsevol tema canvia dia a dia. A Internet trobaràs sempre referències sobre l'últim descobriment en qualsevol matèria.

Elena: Home..., entre poc i massa, no? Cada assignatura té una base ferma i més o menys invariable, sobre la qual es va construint el coneixement...; almenys aquests mínims, trobo que sí que han de quedar apuntats a l'arxiu personal!

Joana: Potser cadascú, a partir d'unes indicacions generals de com s'han de prendre apunts i de com s'ha d'estudiar, ha de trobar el seu mètode i ha de donar la utilitat al material que recull. En tot cas, jo encara no l'he trobat, aquest mètode.

Està clar que aquests nois han evolucionat. Han passat de no saber com havien de recollir la informació de les classes a plantejar-se què n'han de fer un cop recollida. Aquest és un gran pas. Un pas que genera noves preguntes a les quals cal donar noves respostes.

Està clar que quan es prenen apunts s'ha de saber en funció de què es prenen. Per a què han de servir, com s'han de tractar posteriorment, quin paper es vol que tinguin en el propi aprenentatge... Però no és tan clar que s'aconsegueixi sempre aquesta visió tan precisa de la realitat. Sovint, tot i tenir assumit un plantejament, a l'hora de prendre apunts no s'acaba de ser coherent amb allò que es pensa que s'ha de fer.

PASSAR-LOS A NET?

Hi ha un tipus d'estudiant que és capaç de prendre apunts a classe d'una manera impol·luta, fins i tot remarcant els títols dels apartats amb lletra d'un color diferent. Un tipus d'estudiant de canell molt ràpid i d'una excel·lent motricitat fina, que pot fer una lletra cal·ligràfica mentre el professor explica o exposa la seva classe.

Hi ha un altre tipus d'estudiant que pren unes notes que acaben resultant il·legibles fins i tot per a ell mateix; quan és l'hora d'estudiar té problemes per identificar el contingut d'allò que ha d'aprendre.

I entre aquests dos extrems hi ha un ventall d'infinites possibilitats. Cada persona que pren apunts els pren amb una qualitat ben personal.

Posats en aquest marc, quina és la situació ideal? La de la persona que pren uns apunts i li resulten útils per a les finalitats que s'ha plantejat, sigui aprendre sigui aprovar —o totes dues coses—. **Qualsevol tipus d'apunts poden ser útils; depèn de qui els utilitzi i de qui i com els gestioni.**

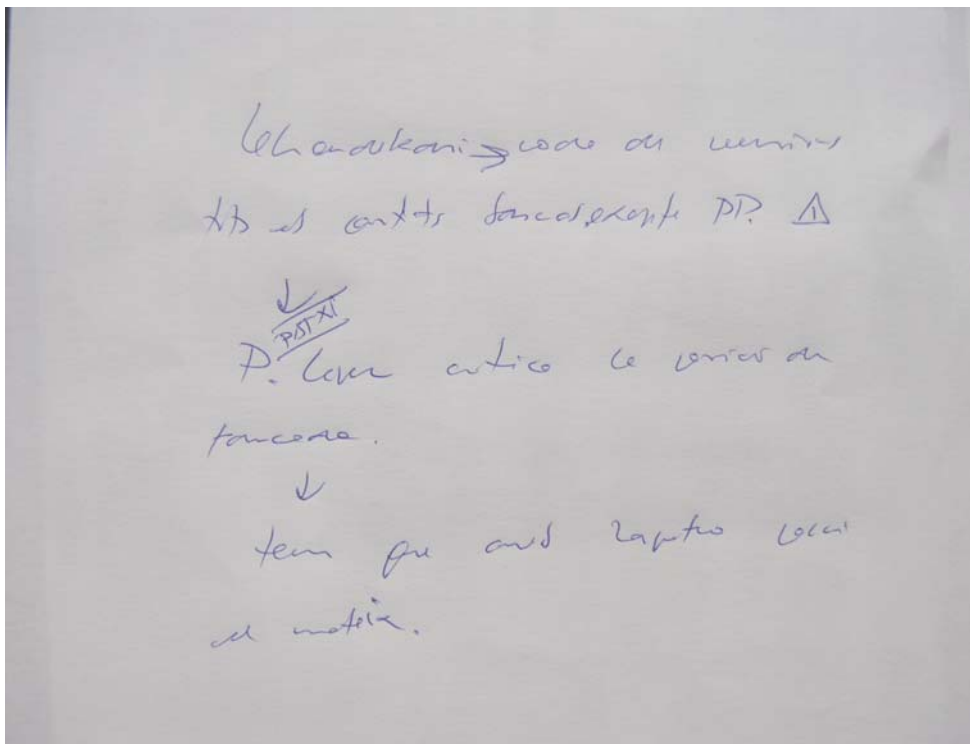
El que potser no cal és plantejar-se passar els apunts a net per sistema. Però, què vol dir **passar uns apunts a net**? Fer-los llegibles per a qualsevol persona, fins i tot descodificar-los si s'ha utilitzat una simbologia d'abreujaments pròpia? O fer-los intel·ligibles i complets perquè serveixin al seu autor?

Cal centrar-se en aquest segon supòsit. Quan s'acaba el dia és bo asseure's al davant de les notes que s'han pres a classe, a la conferència, a la tutoria, a la sala d'informàtica, al cafè..., i fer les següents operacions:

- [1]** Rellegir-les mirant de fer tres accions, simultànies o successives:
 - [a]** Esmenar qualsevol anotació de difícil comprensió per fer-la llegidora.
 - [b]** Assegurar-se que tot allò que està escrit té sentit per al coneixement que un mateix té.
 - [c]** Posar un senyal, una crida, als llocs on seria escaient ampliar contingut.

Exemple

Aquí hi ha les primeres notes preses en una roda de premsa:

S'hi poden descobrir tres tipus d'elements:

[1] El text pres inicialment:

"Lehendakari → roda de reunions tots els partits bascos, excepte PP.

↓
 P. López critica la posició de tancada.

↓
 Tem que amb Zapatero passi el mateix".

[2] Una nota a sobre la P, per aclarir que es refereix a Patxi, per assegurar una bona lectura.

[3] Un símbol que crida l'atenció sobre un aspecte que cal ampliar:

[2] Un cop fetes aquestes intervencions, que són les de més d'urgència, tornar a les crides i valorar en quins casos és prioritari o necessari fer l'ampliació d'informació segons els propis objectius, i fer aquestes complementacions.

[3] Per interioritzar el contingut dels apunts, si és que cal per motius acadèmics, és bo fer-ne esquemes que sintetitzin la informació que contenen i facilitin l'ordenació mental. Si fent totes aquestes operacions a més a més resulten uns apunts estèticament molt presentables, encara millor.

Ampliació de continguts

En un dels apartats del bloc anterior "Ja me'ls deixaran o els compraré" es parlava dels apunts que circulen per Internet. Aquest és un altre concepte d'apunts.

Es pot parlar d'apunts en el sentit d'allò que s'anota per recordar, i en aquest cas són els apunts personals pròpiament dits els que permeten més directament una utilització d'aprofundiment per part de l'autor, perquè els coneix des de la gènesi. Es pot parlar també d'apunts en el sentit d'esbós sobre un tema que algú ha fet perquè algú altre se'n faci una idea. Aquests apunts esbós són els que es poden trobar en el mercat, els quals són més difícils d'optimitzar.

Passar a net els apunts? Només si cal perquè s'entenguin des del punt de vista lingüístic i de contingut, per complementar-los o per fer-los més aprofitables i més útils.

COMPLEMENTAR-LOS

És bastant usual que el procés d'anotació finalitzi una vegada s'ha acabat la sessió de classe, conferència o seminari —o que, com a molt, finalitzi una vegada s'han passat a net les anotacions realitzades— i que no es tornin a recuperar els apunts fins abans de l'examen.

Ampliació de continguts

Són molts els professors que fan èmfasi, sense èxit, en la necessitat que els seus estudiants consultin la bibliografia que se cita al final del programa de l'assignatura, per tal que complementin la informació que es presenta a classe i que recullen en els apunts.

Tanmateix sembla —i així ho constaten algunes investigacions realitzades amb estudiants universitaris— que són pocs els estudiants que amplien els seus apunts amb d'altres fonts d'informació. Evidentment, això no vol dir que sempre s'hagin d'ampliar els apunts, sinó que cal tenir present quin és l'objectiu que orienta la presa d'apunts i, a partir d'aquí, prendre la decisió atenent també les diferents condicions que s'han anomenat en els altres blocs (per exemple, coneixements previs del contingut que s'ha d'anotar, tipus d'examen, etc.).

Però, aquest procés garanteix l'aprenentatge del contingut?

Si l'objectiu de prendre apunts és reconstruir de manera personalitzada (aprendre) la informació sobre un tema que és rellevant per a l'estudiant o bé que serà objecte d'avaluació, necessàriament caldrà consultar altres fonts (per exemple, bibliografia, pàgines web, conferències, apunts d'altres assignatures...) que permetin aclarir o ampliar les anotacions realitzades i afegir-hi comentaris i idees pròpies; en definitiva, que permetin elaborar la informació anotada.

Ampliació de continguts

En els estudis reglats –tant a l'ensenyament obligatori com als estudis universitaris– el coneixement apareix fragmentat per tal de poder abordar-ne l'estudi i aprenentatge, però aquesta fragmentació, per exemple en assignatures, és artificial i, per tant, cal buscar mecanismes que permetin interrelacionar el coneixement i, així, poder tenir una visió completa de la realitat.

Un d'aquests mecanismes és el treball posterior amb els apunts, a través de la seva ampliació amb d'altres fonts que permetin relacionar idees, conceptes d'altres assignatures i, fins i tot, d'altres disciplines.

Si, en canvi, l'objectiu és retenir algunes idees puntuals sobre un tema, no es requerirà la consulta d'una altra font.

Aquest procés de revisió i ampliació dels apunts afavoreix la comprensió del contingut que s'ha d'aprendre. Es pot realitzar individualment, en parelles o en grups de tres o quatre estudiants que treballin de manera cooperativa (això vol dir que ha de ser un grup de treball en el qual cadascun dels membres assumeix un rol-responsabilitat, i es comparteixen les tasques i es discuteixen els resultats).

Exemple

Si es pretén personalitzar la informació anotada i incloure-hi comentaris d'altres fonts o relacionar les idees amb altres assignatures o apunts d'altres companys, caldrà que prèviament hàgim pensat en el procediment d'anotació.

Un procediment que ho permet són els fulls pauta (o pautes d'anotació) —que s'han presentat en el bloc anterior—, que preveuen diferents espais en els marges per incloure-hi comentaris, qüestions, ampliacions d'idees, etc.

Al final de cada tema també es poden incloure esquemes, resums o mapes conceptuals que integrin les idees dels apunts i les idees ampliades d'altres fonts.

Complementar els apunts resulta essencial si es pretén elaborar la informació anotada –relacionar-la amb d'altres idees, aclarir qüestions, contrastar perspectives–, amb la finalitat que la informació no quedi aïllada del currículum i es pugui recuperar en un altre moment.

PER ESTUDIAR?

Prendre apunts per després estudiar-los és una de les afirmacions més compartides pels estudiants universitaris. Ara bé, què vol dir estudiar els apunts?

Ampliació de continguts

Alguns estudiants prenen apunts a classe —en molts casos literals—, a vegades els passen a net i després els estudien, sense una reflexió prèvia del seu objectiu, dels coneixements que tenen sobre el contingut d'estudi, del tipus d'examen que es farà, etc. Aquest pot ser un tipus d'abordatge de l'estudi, però no és el que es proposa aquí.

Des d'Argumenta es considera que un estudiant universitari ha de tenir clar per què pren apunts, quina és la seva finalitat d'anotació i, després, en funció de l'anàlisi de diferents condicions, ha de decidir *què*, *com* i *quan* anotarà. Aquest abordatge reflexiu per part de l'estudiant li permetrà respondre de manera eficaç a demandes diferents i complexes.

L'estudi dels apunts no és una activitat puntual al final d'una assignatura, sinó que és un procés que comporta:

— Que es pugui aprendre mentre es prenen apunts. Caldrà, però, prendre apunts amb aquest objectiu, analitzant les condicions de l'activitat d'anotació, i per tant requerirà que s'anoti entenent la informació, anotant els dubtes o les qüestions que no queden clares, la informació que s'haurà de consultar o ampliar, etc.

Ampliació de continguts

Algunes investigacions que s'han centrat en l'anàlisi del procés de revisió dels apunts constaten que els estudiants obtenen millors resultats en proves d'avaluació quan els apunts han estat anotats per ells mateixos que quan s'estudia a partir de materials elaborats per altres persones.

— Que es pugui aprendre complementant els apunts. Si es pretén relacionar els apunts amb d'altres idees és necessari contrastar i ampliar la informació anotada amb altres fonts; aquest procés també permet comprendre la informació i, per tant, aprendre-la.

Ampliació de continguts

Una opció possible d'ampliar els apunts, que pot constituir un escenari d'aprenentatge compartit molt enriquidor, és la revisió dels apunts en grup. Consisteix a posar en comú els apunts que han pres els diferents estudiants d'un grup i elaborar un document compartit en el qual quedin aclarits possibles dubtes, ampliades algunes idees, contrastades algunes informacions, etc.

Una vegada els apunts estan revisats i complementats amb d'altres fonts d'informació, poden ser una bona eina per tenir recollit el contingut —ja sigui de manera esquemàtica o àmplia— d'una o diverses assignatures. Ara bé, l'estudi d'aquest contingut requerirà que l'estudiant conegui diferents *procediments d'aprenentatge* —com ara els resums o esquemes, els mapes conceptuals o les taules o gràfiques— que permetin sintetitzar la informació o reorganitzar-la en funció del tipus de contingut i, especialment, del tipus d'examen o prova d'avaluació.

Exemple

La Marta, l'estudiant de tercer de Biologia, té comprovat que no és el mateix estudiar els apunts de les classes en les quals ha estat atenta i ha anotat les idees que li anava suggerint l'explicació de la professora, que els apunts d'alguns dies que tenia classe a primera hora, arribava tard i només anotava per estar atenta i no adormir-se.

Tot i així, a ella li interessa molt el que està estudiant, i la seva gran preocupació és ser una bona professional quan acabi. És per això que generalment complementa els apunts amb el material que li recomanen els professors, i això l'ajuda a relacionar les idees entre les diferents assignatures i li permet disposar d'un bon material per poder preparar els exàmens.

Prendre apunts per estudiar requereix anotar amb aquest objectiu; és a dir, tenint en compte diferents condicions que garanteixin un estudi amb èxit, com el tipus de contingut, el tipus d'examen, el professor, etc.

GUARDAR-LOS FINS A ACABAR LA CARRERA, I PROU?

Hi ha qui llença al foc tot el que vol oblidar, confiant en el seu poder purificador. Així, algunes fogueres de Sant Joan s'han convertit en piles desordenades d'andròmines velles, com ara els apunts de les assignatures que ja s'han aprovat. Però els apunts es converteixen en materials inservibles una vegada han assolit la primera finalitat, és a dir, aprovar un examen o presentar un treball?

Són moltes les vegades que en el context acadèmic se senten frases del tipus "Això ja ho vàreu estudiar l'any passat, així que ho donem per sabut i continuem". A vegades un tema nou permet pensar en alguna assignatura que ja s'ha fet ("Em sembla que l'any passat ens van explicar que..."). Al llarg de la carrera hi ha diverses situacions que requereixen recuperar els apunts d'anys anteriors per recordar algunes de les matèries que s'han fet, les idees de les conferències o taules rodones a les quals s'ha assistit, els articles, llibres o webs que s'han consultat... Fins i tot una vegada acabada la carrera i ja en el context laboral poden aparèixer situacions en què seria d'utilitat rellegir alguns apunts o algunes notes per recuperar-ne alguna idea. Però quantes vegades aquest procés de buscar i recuperar uns apunts o unes notes no ha resultat una missió impossible?

Ampliació de continguts

Si bé es cert que actualment amb les TIC la validesa d'algunes informacions és efímera, ja que ràpidament es té accés a una informació nova que deixa obsoleta l'anterior, també és cert que algunes informacions no tenen data de caducitat. O també pot interessar recollir què es deia en un moment determinat sobre tal cosa i tal altra per valorar com ha evolucionat.

L'objectiu de reprendre uns apunts després d'un temps, doncs, és diferent del que pot tenir en el moment de prendre'ls.

És necessari classificar els apunts en dossiers, carpetes o arxius si el que es vol és recuperar-los quan es necessiten. A més, potser caldria posar-hi un nom o un petit índex per saber tot el que contenen i poder trobar-hi fàcilment informació útil.

Exemple

Un exemple de com es pot arxivar la informació és el que es reproduïx a continuació:

Sistemas de archivo. Se debe desarrollar un sistema de fácil acceso para archivar los documentos. El encargado de desarrollarlo debe entender que su principal propósito es facilitar la búsqueda de documentos. Con suerte, dicho entendimiento puede conducir a la creación de un sistema que permita el archivo de los documentos en orden de importancia y profundidad. Siempre debe haber una proporción entre el archivo de los documentos y la cantidad de espacio disponible para esto. Quizá sea necesaria una limpieza y eliminación de algunos documentos, al igual que la creación de algunos protocolos para la administración del archivo. Los sistemas de archivo pueden existir desde un conjunto de cajas para llenar los cajones, hasta microfichas y computadores. Se debe tener mucho cuidado en que el sistema elegido no desgaste los materiales con el transcurso del tiempo. También es muy importante mantener copias de toda la información para que no se pierda nada de lo que se necesita.

Archivadores y bibliotecas. Parte de la información tendrá que ser mantenida dentro de un ambiente parecido a una biblioteca. En los lugares donde hay una biblioteca con ubicación central, ésta debe ser utilizada. Sin embargo, sin importar si ésta existe o si los recursos están dispersos, un sistema de índice y de catálogo debe permitir la ubicación de los documentos. Los sistemas con base en bibliotecas son especialmente útiles para guardar reportes y publicaciones. Éstas pueden ser extremadamente versátiles. El centro de recursos IFES puede preservar y poner a disposición los materiales de video, la parafernalia de las elecciones, los estudios de caso y los materiales de trabajo dentro de una serie de cajones, facilitando así su archivo.

Computadoras. Antes de computarizar cualquier sistema, debe haber una estrategia que permita el archivo, los índices y la búsqueda. Los sistemas computarizados, en su forma más simple pueden reemplazar los sistemas de tarjetas de índice. Si los materiales pueden ser copiados con un escáner, los registros computarizados pueden incluir dibujos, imágenes con sonido, e incluso películas y vídeos. Un contacto personal puede ser encontrado a través de una foto, de un discurso grabado o de su hoja de vida. Al igual que los otros sistemas, los computadores son tan buenos como lo es la información archivada.

Todos los sistemas requieren unos parámetros claros:

- * Quién es el responsable de registrar y de recolectar los materiales
- * Qué formato se va a utilizar para mantener los registros
- * Qué se va a guardar
- * Dónde se van a guardar los registros
- * Quién tendrá acceso a ellos
- * Quién va a mantener los registros

[Extret de <http://www.aceproject.org/main/espanol/ve/veg01.htm>]

La utilitat d'uns apunts va més enllà del context en què s'han pres i de la primera finalitat assolida; per aquest motiu resulta necessari classificar-los i guardar-los.

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 1 d'Argumenta ha estat elaborada per Teresa Guasch Pascual, Josep Juandó Bosch, Maria Lluïsa Pérez Cabaní i Ester Sangerman Rossell. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 1. Com prendre uns apunts útils. Disponible a: <http://www.uab.cat/servei-llengues>.